

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-методично
та навчальної роботи

О.Б. Жильцов

«01» «09» 2014 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Соціально-педагогічна робота з різними типами сімей

(шифр і назва навчальної дисципліни)

напрямок підготовки _____

(шифр і назва напрямку підготовки)

спеціальність 7.01010601 «Соціальна педагогіка»

8.01010601 «Соціальна педагогіка»

(шифр і назва спеціальності)

спеціалізація 7.01010601 «Практична психологія»

8.01010601 «Практична психологія»

(назва спеціалізації)

інститут, факультет, відділення Інститут людини

(назва інституту, факультет, відділення)

2014 2015 навчальний рік

Робоча програма «Соціально-педагогічна робота з різними типами сімей» для студентів за спеціальністю «Соціальна педагогіка».

Розробники: О. М. Денисюк, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи.

Протокол № 9 від 28 серпня 2014 року.

Завідувач кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи

_____ (Т. Г. Веретенко)

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	5
Структура програми навчальної дисципліни	
I. Опис предмета навчальної дисципліни	6
II. Тематичний план навчальної дисципліни.....	7
III. Програма	
<i>Змістовий модуль I.</i>	9
<i>Змістовий модуль II.</i>	11
IV. Навчально-методична карта дисципліни "Соціально-педагогічна робота з різними типами сімей".	11
V. Плани семінарських та практичних занять.....	13
VI. Завдання для самостійної роботи.....	19
Карта самостійної роботи магістра.....	22.
VII. Індивідуальна науково-дослідна робота (навчальний проект).....	23
VIII. Система поточного та підсумкового контролю.....	26
IX. Методи навчання.....	31.
X. Методичне забезпечення курсу	32
XI. Рекомендована література	
Основна.....	33.
Додаткова.....
Питання до екзамену.....	35

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Робоча навчальна програма з дисципліни «Соціально-педагогічна робота з різними типами сімей» є нормативним документом Київського університету імені Бориса Грінченка, який розроблено кафедрою соціальної педагогіки та корекційної освіти на основі освітньо-професійної програми підготовки магістрів відповідно до навчального плану для спеціальності «Соціальна педагогіка» денної форми навчання.

Робочу навчальну програму укладено згідно з вимогами кредитно-модульної системи організації навчання. Програма визначає обсяги знань, які повинен опанувати магістр відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики, алгоритму вивчення навчального матеріалу дисципліни «Соціально-педагогічна робота з різними типами сімей», необхідне методичне забезпечення, складові та технологію оцінювання навчальних досягнень студентів.

Курс «Соціально-педагогічна робота з різними типами сімей» підготовлений для студентів за спеціальністю «Соціальна педагогіка».

Родина – природне середовище для дорослої людини та найкраще місце для повноцінного життя і розвитку дитини. Ця ідея підтримується сьогодні усіма, вона підкріплена Конвенцією ООН про права дитини, яка проголошує права дитини на проживання в родині. Бо саме родина як безпосереднє соціальне середовище має максимальні можливості порівняно з іншими соціальними інститутами, можливості для поступового залучення до соціальних та емоційних цінностей, до виконання соціальних ролей, становлення соціальної та емоційної компетентності особистості.

Мета курсу: підготовка фахівців до здійснення соціально-педагогічної роботи з різними типами сімей.

Завдання курсу: аналіз стану сім'ї в сучасному суспільстві; висвітлення типології сім'ї; ознайомлення студентів з основними проблемами різних типів сімей; огляд методів вивчення сім'ї; вивчення системи соціально-педагогічної роботи з різними типами сімей.

Курс «Соціально-педагогічна робота з різними типами сімей» зорієнтований на забезпечення студентів знаннями про сучасний стан сім'ї, типи сімей; технології соціально-педагогічної роботи з різними типами сімей, методи соціальної діагностики.

Окрема увага зосереджується на методах дослідження сім'ї і сімейного виховання та роботі соціального педагога з різними типами сімей.

Опановуючи курс, студенти набувають знань та вмінь: аналізувати сучасний стан української сім'ї з дітьми, яка опинилась в складних життєвих обставинах; визначати типологію сімей; з'ясувати сутність напрямів соціально-педагогічної роботи з різними типами сімей; здійснювати оцінку потреб сім'ї та дітей; використовувати різноманітні методики діагностування сімей; оцінювати позитивні і негативні сторони застосування тих чи інших методів виховання в сім'ї; прогнозувати можливі відхилення у поведінці дітей; визначити зміст та форми соціально-педагогічної роботи з сім'єю відповідно типу сім'ї; проблем, які існують в сім'ї; видом соціального інституту, що працює з сім'єю, та напрямом фахової підготовки спеціаліста, який надає послуги сім'ї; аналізувати життєві ситуації з подальшим визначенням варіантів поведінки батьків та дітей; добирати матеріал для підготовки вправ, тренінгових занять з метою підвищення рівня педагогічної культури батьків; опрацьовувати інформаційні джерела з метою ознайомлення з технологіями соціально-педагогічної роботи з різними типами сімей.

Така побудова курсу надає можливості оволодіти як знаннями, так і практичними навичками щодо вирішення проблем сім'ї і сімейного виховання.

Кількість годин, відведених навчальним планом на вивчення дисципліни, становить: 108 *годин*. З них – лекцій - 8 годин, семінарських занять – 8 годин, практичних – 8 годин; індивідуальна робота – 4 години, модульний контроль – 4 години. Самостійна робота студента – 40 годин.

Вивчення магістрами навчальної дисципліни «Соціально-педагогічна робота з різними типами сімей» завершується складанням екзамену.

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

I. ОПИС ПРЕДМЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Предмет: процес навчання та виховання студентів вищого навчального закладу в умовах реформування та модернізації системи освіти в Україні, формування особистості фахівця вищої кваліфікації.

Курс:	Напрямок, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
<p>Кількість кредитів, відповідних ECTS: <i>3 кредити</i></p> <p>Змістові модулі: <i>2 модулі</i></p> <p>Загальний обсяг дисципліни (години): <i>108 годин</i></p> <p>Тижневих годин: <i>4 години</i></p>	<p>Шифр та назва напрямку <i>0101 " Педагогічна освіта "</i></p> <p>Шифр та назва спеціальності: <i>8.01010601 «Соціальна педагогіка»</i></p> <p>Освітньо-кваліфікаційний рівень <i>"магістр"</i></p> <p><i>7.01010601 «Соціальна педагогіка»</i></p> <p>Освітньо-кваліфікаційний рівень <i>«спеціаліст»</i></p>	<p>Нормативна Рік підготовки: <i>5</i> Семестр: . Аудиторні заняття: <i>28 години</i>, з них: Лекції (теоретична підготовка): <i>8 годин</i> Семінарські заняття: <i>8 годин</i> Практичні заняття: <i>8 годин</i> Індивідуальна робота: <i>4 години</i> Модульний контроль (ПМК) : <i>4 години</i> Самостійна робота: <i>40 годин</i> Самостійна робота з підготовки до екзамену: <i>36 годин</i> Вид контролю: <i>екзамен</i></p>

II. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ п/п	Назви теоретичних розділів	Разом	Аудиторних Лекцій	Семінарських,	Практичних	Індивідуальна робота	Самостійна робота	Самостійна робота з підготовки до іспиту	Модульний контроль	
Модуль 1										
Теоретико-методологічні засади соціально-педагогічної роботи з сім'єю										
1.	Стан сім'ї в сучасному суспільстві	10	4	2	2		4	2		
2.	Типи сімей: теоретичні аспекти.і	11	3	2		1	4	4		
3.	Зміст та форми соціально-педагогічної роботи з сім'єю.	11	3		2	1	4	4		
4.	Особливості соціально-педагогічної роботи з сім'єю в різних соціальних інституціях. Шляхи партнерської взаємодії.	10	2		2		4	4		
5	Обов'язки спеціалістів. Навички, які потрібні соціальним педагогам для роботи з сім'ями.	10	2		2		4	2	2	
	Разом	52	14	4	4	4	2	20	16	2
Модуль 2										
Технології соціально-педагогічної роботи з різними типами сімей										
6.	Загальний огляд технологій соціально-педагогічної роботи із сім'ями, які опинились у складних життєвих обставинах.	16	4	2	2		6	6		

7.	Особливості соціально-педагогічної роботи із сім'ями, які опинились у складних життєвих обставинах.	13	3			2	1	6	4	
8.	Методи соціальної діагностики сім'ї.	14	4	2	2			4	6	
9.	Організаційні аспекти соціально-педагогічної роботи із сім'ями.	13	3			2	1	4	4	2
	Разом	56	14	4	4	4	2	20	20	2
	Разом за навчальним планом	108	28	8	8	8	4	40	36	4

III. ПРОГРАМА

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I

Теоретико-методологічні засади соціально-педагогічної роботи з сім'єю

Лекція 1. Стан сім'ї в сучасному суспільстві.

Сучасні глобальні тенденції змін в структурі сім'ї та сімейних відносинах. Сім'я та суспільні трансформації. Сучасні зміни в державі та їх вплив на функціонування родин. Оздоровлення умов сімейного виховання як важлива умова соціалізації особистості.

Основні поняття теми: сім'я, структура сім'ї, сімейні відносини, сімейне виховання, соціалізація, особистість.

Лекція 2. Типи сімей: теоретичні аспекти.

Сучасні дослідники в даній галузі (І. Зверева, А. Капська, Г. Лактіонова, І. Трубавіна, Л. Міщик, І. Грига, В. Гуров, Т. Лодкіна, О. Безпалько, Г. Бевз, В. Кравець, Т. Алексеєнко, Т. Веретенко, І. Братусь та ін.). Врахування як позитивних так і негативних тенденцій, які відбуваються в структурі сім'ї та сімейних відносинах в Україні. Типологія сучасної сім'ї: сім'я нуклеарна; сім'я змішана або знову створена; сім'я неповна; сім'я, побудована на основі

цивільного шлюбу; материнська сім'я; багатопоколінна сім'я; прабацьківська сім'я тощо. Сучасні теоретичні дослідження сім'ї відповідно до складу та структури, як об'єкта та суб'єкта соціалізації (Т. Алексеєнко, О. Безпалько, А. Капська, В. Постовий, І. Трубавіна та ін.). Визначення поняття «сім'ї з дітьми, які опинилися в складних життєвих обставинах». Принципи та особливості роботи із сім'ями.

Основні поняття теми: типи сімей, сім'ї з дітьми, які опинилися в складних життєвих обставинах

Семінар 1. Сутність проблем сучасної сім'ї. Характеристика різних типів сім'ї.

Семінар 2. Зміст та форми соціально-педагогічної роботи з сім'єю.

Практичне заняття 1. Особливості соціально-педагогічної роботи з сім'єю в різних соціальних інституціях. Шляхи партнерської взаємодії.

Практичне заняття 2. Обов'язки спеціалістів. Навички, які потрібні соціальним педагогам для роботи з сім'ями.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

Технології соціально-педагогічної роботи з різними типами сімей

Лекція 3. Загальний огляд технологій соціально-педагогічної роботи із сім'ями, які опинились у складних життєвих обставинах.

Загальний огляд технологій соціально-педагогічної роботи із сім'ями, які опинились у складних життєвих обставинах. Аналіз окремих технологій, зокрема: етапи соціального супроводу родини, їх зміст та значення; особливості здійснення короткочасної соціально-терапевтичної консультативної роботи; специфіка проведення мережових зустрічей та робота з оточенням сімей, що перебувають у складних життєвих обставинах.

Основні поняття теми: соціально-педагогічна робота, соціальний супровід, консультативна робота, мережові зустрічі, сім'я, що перебуває у складних життєвих обставинах.

Лекція 4. Методи соціальної діагностики сім'ї.

Сутність та завдання соціальної діагностики. Вимоги до вибору методів соціальної діагностики. Вивчення проблеми у формі бесіди. Біографічний метод. Методика «лінія часу». Генограма. Сімейна соціограма. Еко-карта. Карта соціального оточення. Карта соціальних контактів. Сімейна групова нарада.

Основні поняття теми: соціальна діагностика, методи, екокарта, генограма, карта соціального оточення.

Семінар 3. Технології соціально-педагогічної роботи з різними категоріями сімей.

Семінар 4. Методи соціальної діагностики.

Практичне заняття 3. Особливості соціально-педагогічної роботи із сім'ями, які опинились у складних життєвих обставинах.

Практичне заняття 4. Організаційні аспекти соціально-педагогічної роботи із сім'ями.

Навчально-методична карта дисципліни «Соціально-педагогічна робота з різними типами сімей»

Разом: **108** год., 8 год. – лекції, 8 год. – практичні, 8 год. – семінарські, 4 год. – індивідуальна робота, – самостійна робота студентів, самостійна підготовка до екзамену -72 год., 4 год. – модульний контроль, вид контролю - екзамен

Тиждень	I	II	III	IV	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Модулі	Змістовий модуль I					Змістовий модуль II					
Назва модуля	Теоретико-методологічні засади соціально-педагогічної роботи з сім'єю					Технології соціально-педагогічної роботи з різними типами сімей					
Бали за модуль	81					86+30 (ІНДЗ)+20(творча робота)=136					
Лекції	1	2				3			4		
Теми лекцій	Стан сім'ї в сучасному суспільстві.	Типи сімей: теоретичні аспекти.				Загальний огляд технологій соціально-педагогічної роботи із сім'ями, які опинились у складних життєвих обставинах.			Методи соціальної діагностики сім'ї.		
Бали	1	1				1			1		
Теми семінарських занять	Сутність проблем сучасної сім'ї. Характеристика різних типів сім'ї.		Зміст та форми соціально-педагогічної роботи з сім'єю.			Технології соціально-педагогічної роботи з різними категоріями сімей.			Методи соціальної діагностики..		
Бали	11		11			11			11		
Теми практичних занять			Особливості соціально-педагогічної роботи з сім'єю в різних соціальних	Обов'язки спеціалістів. Навички, які потрібні соціальним педагогам для роботи	Особливості соціально-педагогічної роботи із сім'ями, які опинились у складних життєвих обставинах.			Організаційні аспекти соціально-педагогічної роботи із сім'ями			

			інституціях. Шляхи партнерської взаємодії.	з сім'ями.		
Бали			11	11	11	11
Творча робота	Есе «Сім'я у сучасному світі»				Історія однієї сім'ї	
Бали	20 балів					
Самост. робота	№1	№2		№3	№4	№5
Бали	5	5		5	5	5
ІНДЗ	Особливості соціально-педагогічної роботи з різними типами сімей (реферат)					
Бали	30 балів					
Види поточ. контрол ю	Модульний контроль 1 25 балів				Модульний контроль 2 25 балів	

Всього: 217 балів

У. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Змістовий модуль 1

Теоретико-методологічні засади соціально-педагогічної роботи з сім'єю

Семінар 1. Сутність проблем сучасної сім'ї. Характеристика різних типів сім'ї.

I. Теоретична частина.

1. Визначте позитивні та негативні тенденції розвитку сім'ї в Україні.
2. Охарактеризуйте основні проблеми сучасної сім'ї.
3. Вкажіть ознаки вразливості сімей.
4. Охарактеризуйте різні типи сімей.

II. Презентація творчої роботи (есе «Сім'я у сучасному світі»)

Література: основна – 4;6; допоміжна -3;7;8;9.

Семінар 2. Зміст та форми соціально-педагогічної роботи з сім'єю.

1. Охарактеризуйте зміст соціально-педагогічної роботи з сім'єю.
2. Проаналізуйте індивідуальні форми роботи з сім'єю. Вкажіть переваги даної форми.
3. Проаналізуйте групові та масові форми роботи з сім'єю. В яких напрямках соціально-педагогічної роботи з сім'єю вони є провідними?

Література: основна -5;6; допоміжна -2;10.

Практичне заняття 1.

Особливості соціально-педагогічної роботи з сім'єю в різних соціальних інституціях. Шляхи партнерської взаємодії.

1. Проаналізуйте науково-методичну літературу, електронні ресурси, в т.ч. офіційні сайти закладів та визначте соціальні інституції, в яких здійснюється соціально-педагогічна робота з сім'єю. Заповніть таблицю

Назва закладу	Відомство, до якого належить даний заклад	Зміст та основні напрями роботи з сім'єю	Посилання на використану літературу, електронні ресурси, в т. ч. офіційні сайти закладів

Групова робота: Розробити модель партнерської взаємодії сучасної сім'ї та соціальних інституцій.

1. **Увага! Студенту в допомогу.** При підготовці практичного заняття, радимо скористатися презентацією, підготовлену ЦСССДМ та матеріалами інформаційно-аналітичного звіту мережі Центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді міста Києва. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.ssm.kiev.ua/index.php/soc-program/95-zv.html>

Література: основна -2 ; допоміжна -11.

Практичне заняття 2.

Обов'язки спеціалістів по роботі з сім'ями. Навички, які потрібні соціальним педагогам для роботи з сім'ями.

1. Здійсніть аналіз нормативних документів та выпишіть обов'язки спеціалістів по роботі з сім'ями.
2. Охарактеризуйте навички, які потрібні соціальним педагогам для роботи з сім'ями. Проілюструйте прикладами (власного життя, досвіду роботи соціальних служб, періодичних видань тощо). Приклади можуть бути як позитивні так і негативні.
Проаналізуйте випадок із життя. Визначте помилки, які допустив соціальний педагог. Які загрози та наслідки несе в собі представлений стиль комунікації? **Розробіть власний план проведення бесіди з даною сім'єю.**
3. Розробіть poradnik для фахівців, які працюють з сім'ями. Наочно оформіть.

Література: основна -1;2 ; допоміжна – 4.

Змістовий модуль 2

Технології соціально-педагогічної роботи з різними типами сімей

Семінар 3. Технології соціально-педагогічної роботи з різними категоріями сімей.

1. Здійсніть загальний огляд технологій соціально-педагогічної роботи з різними категоріями сімей.
2. Охарактеризуйте особливості соціально-педагогічної роботи з нижчеозначеною категорією сімей.
 - дистантними сім'ями;
 - неповними сім'ями;
 - прийомними сім'ями;
 - молодими сім'ями;
 - багатодітними сім'ями.

Покажіть необхідність вибору виду допомоги сім'ям в залежності від їх типу.

3. Виконайте завдання: **Проаналізуйте життєву ситуацію. До якої групи віднести цю сім'ю (проблемна, група ризику)? Аргументуйте відповідь. Наведіть власні приклади (1-2).**
4. Наведіть власні приклади життєвих історій (1) різних категорій сімей, які потребують допомоги. (з матеріалів творчих робіт та(або) ІНДЗ)

Література: основна -2 ; допоміжна -11.

Семінар 4. Методи соціальної діагностики.

1. Дати визначення поняття «методи соціальної діагностики».
2. Дати характеристику основних методів соціальної діагностики. Аргументувати доцільність їх використання в соціально-педагогічній роботі з сім'єю.
3. Обговорення результатів самостійної роботи студентів.

Виконайте завдання: **Створіть екокарту, спираючись на словесну інформацію про сім'ю.**

Література: основна – 1;2; допоміжна -4.

Практичне заняття 3. Особливості соціально-педагогічної роботи із сім'ями, які опинились у складних життєвих обставинах.

1. Дайте визначення поняття «сім'я, що перебуває в складних життєвих обставинах». Проаналізуйте технології роботи з даною категорією сімей.
2. Вкажіть ознаки складних життєвих обставин, що негативно впливають на реалізацію виховної функції й тим самим спричиняють вразливість сім'ї.
3. Оцінка потреб сім'ї з дітьми.
4. Наведіть власні приклади життєвих історій сімей, що перебувають в складних життєвих обставинах (з матеріалів творчих робіт студентів).
5. Проаналізуйте ситуацію (роздатковий матеріал)

Література: основна -1;4 ; допоміжна -10.

Практичне заняття 4. Організаційні аспекти соціально-педагогічної роботи із сім'ями.

1. Визначити, яким чином здійснюється захист соціального педагога від професійних ризиків. Правила попередження.
2. **Виконати вправу «Увійти не постукавши»**
Уявіть, що ви прийшли провідати сім'ю, підходите до дверей...Двері ледве відкриті. Що ж робити далі?
Запишіть можливі ваші дії в даній ситуації.
3. Описати непередбачену ситуацію, яка може статися під час візиту соціального педагога в сім'ю (з власного досвіду або інших джерел). Шляхи виходу з ситуації. Як можна запобігти негативним наслідкам?
4. **Робота в парах.** Обмінятися ситуацією з одногрупником та *розробити поради соціальному працівнику*, який потрапив в напружену ситуацію (для самоперевірки пропонуємо використати матеріал «Що робити в непередбачуваних ситуаціях»). Обговорити свій варіант виходу з ситуації з «автором». Порівняйте різні шляхи.

Література: основна -1;3 ; допоміжна -10.

VI. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I

Теоретико-методологічні засади соціально-педагогічної роботи з сім'єю (20 год.)

Тема 1. Стан сім'ї в сучасному суспільстві (4 год.)

1. Здійснити аналіз державної доповіді за останні 2 роки про становище сімей в Україні.
2. Проаналізувати звіт Центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. Виділити перспективні напрями роботи на рік.

Тема 2. Типи сімей: теоретичні аспекти (4 год.).

1. Створити власний словник термінів різних типів сім'ї з посиланням на джерело.
2. Підібрати список науково-методичної літератури, статей у фахових виданнях, електронних ресурсів для фахівців-практиків, які працюють з різними категоріями сімей з анотацією.
3. Підібрати список літератури для батьків, які перебувають у складних життєвих обставинах.

Тема 3. Зміст та форми соціально-педагогічної роботи з сім'єю. (4 год.).

1. Проаналізувати матеріали з мережі інтернет, наведіть наочні приклади використання різноманітних форм (індивідуальних, групових, масових) соціально-педагогічної роботи з сім'єю. Зробіть посилання на електронний ресурс.

Тема 4. Особливості соціально-педагогічної роботи з сім'єю в різних соціальних інституціях. Шляхи партнерської взаємодії. (4 год.).

1. Проаналізувати презентацією, підготовлену ЦСССДМ та ознайомитись з матеріалами інформаційно-аналітичного звіту мережі Центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді міста Києва. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.ssm.kiev.ua/index.php/soc-program/95-zv.html>

Тема 5. Обов'язки спеціалістів. Навички, які потрібні соціальним педагогам для роботи з сім'ями. (4 год.)

1. Розробіть poradnik для фахівців, які працюють з сім'ями. Наочно оформіть.
2. Здійсніть аналіз нормативних документів та выпишіть обов'язки спеціалістів по роботі з сім'ями.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II

Технології соціально-педагогічної роботи з різними типами сімей (20 год.)

Тема 6. Загальний огляд технологій соціально-педагогічної роботи із сім'ями, які опинились у складних життєвих обставинах (6 год.)

1. Побудувати власну карту соціальних зв'язків.
2. Розробити сценарій проведення групової наради.
3. Розробити модель здійснення соціального супроводу сімей, які опинились у складних життєвих обставинах.

Тема 7. Особливості соціально-педагогічної роботи із сім'ями, які опинились у складних життєвих обставинах (6 год.).

1. Підготувати список літератури, науково-популярних статей у журналах, газетах для батьків, які опинилися в складних життєвих обставинах з анотацією.

Тема 8. Методи соціальної діагностики сім'ї (4 год.).

1. Створити власну генограму сім'ї.

? Запитання для роздумів та подальшого обговорення:

- Чи є щось, що відразу кидається у очі, якщо подивитися на свою генограму? Якщо так, то що це? Якщо ні, то подумайте над наступним: чи є якісь особливі традиції, тенденції чи тип взаєностосунків, які повторюються з покоління в покоління?
- Чи повторюються імена в сім'ї?
- Чи не бракує якоїсь інформації про деяких членів сім'ї?
- Чи мають якесь значення дати одружень, розлучень чи смерті в історії сім'ї?

2. Підготувати власну еко-карту. Визначити проблемні соціальні зв'язки та напрями вирішення проблеми.

? Запитання для роздумів та подальшого обговорення:

- Яку важливу для себе інформацію ви отримали після детального аналізу вашої екокарти?
- Чи можуть зроблені висновки лягти в основу складання плану роботи з сім'єю?

Тема 9. Організаційні аспекти соціально-педагогічної роботи із сім'ями (4 години)

1. Розробити поради соціальному педагогу «Чого не варто робити під час першого візиту в сім'ю».

2. Проаналізувати життєві ситуації, визначити типові помилки, яких припустився соціальний педагог під час контакту з сім'єю.

Карту самостійної роботи, де визначено форми академічного контролю, успішність (бали) і термін виконання самостійної роботи бакалаврами, подано у вигляді табл. 6.1.

Таблиця 6.1

КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА

Змістовий модуль та теми курсу	Академічний контроль	Бали	Термін виконання
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I Теоретико-методичні засади соціально-педагогічної роботи з сім'єю			
Тема 1. Стан сім'ї в сучасному суспільстві (4 год.).	Семінарське заняття	2	I-II
Тема 2. Типи сімей: теоретичні аспекти (4 год.).	Індивідуальна робота, модульний контроль	2	II-III
Тема 3. Зміст та форми соціально-педагогічної роботи з сім'єю (4 год.).	Семінарські заняття, Індивідуальна робота, модульний контроль	2	III-IV
Тема 4. Особливості соціально-педагогічної роботи з сім'єю в різних соціальних інституціях. Шляхи партнерської взаємодії. (4 год.).	Практичне заняття, модульний контроль	2	IV-V
Тема 5. Обов'язки спеціалістів. Навички, які потрібні соціальним педагогам для роботи з сім'ями.(4 год.)	Практичне заняття, модульний контроль	2	V
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II Технології соціально-педагогічної роботи з різними типами сімей			
Тема 5. Загальний огляд технологій соціально-педагогічної роботи із сім'ями, які опинились у складних життєвих обставинах (6 год.).	Семінарське заняття, модульний контроль	3	VI
Тема 6. Особливості соціально-педагогічної роботи із сім'ями, які опинились у складних життєвих обставинах (6 год.).	Практичне заняття, індивідуальне заняття, модульний контроль	5	VII- VIII
Тема 7. Методи соціальної діагностики сім'ї (4 год.).	Семінарське заняття, модульний контроль	5	VIII- IX

Тема 8. Організаційні аспекти соціально-педагогічної роботи із сім'ями.(4)	Практичне заняття, індивідуальне заняття, модульний контроль	2	X-XI
--	--	---	------

VII. ІНДИВІДУАЛЬНА НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНА РОБОТА

(навчальний проект)

на тему:

Особливості соціально-педагогічної роботи з різними типами сімей.

Індивідуальна навчально-дослідна робота є видом позааудиторної індивідуальної діяльності студента, результати якої використовуються у процесі вивчення програмового матеріалу навчальної дисципліни. Завершується виконання ІНЗД прилюдним захистом навчального проекту.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) з курсу «Соціально-педагогічна робота з різними типами сімей» – це вид науково-дослідної роботи магістра, яка містить результати дослідницького пошуку, відображає певний рівень його навчальної компетентності.

Мета ІНДЗ: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Зміст ІНДЗ: завершена теоретико-практична робота у межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час лекційних, семінарських, практичних занять і охоплює декілька тем або весь зміст навчального курсу. Студент обирає тип сім'ї, обгрунтовує свій вибір у вступі.

Орієнтовна структура ІНДЗ – науково-педагогічного дослідження у вигляді реферату: *вступ, основна*

теоретична частина, яка розкриває особливості соціально-педагогічної роботи з обраним типом сім'ї, аналіз досліджень з даної проблеми *практична частина* – опис досвіду роботи з даною категорією сім'ї в ЦСССДМ або закладах освіти; *висновки, додатки* (якщо вони є), *список використаних джерел*. Критерії оцінювання та шкалу оцінювання подано відповідно у табл. 1.

Оцінка з ІНДЗ є обов'язковим балом, який враховується при підсумковому оцінюванні навчальних досягнень студентів з навчальної дисципліни. Студент може набрати максимальну кількість балів за ІНДЗ – 30 балів.

Таблиця 7.1

Критерії оцінювання ІНДЗ

№ п/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
1.	Обґрунтування актуальності, формулювання мети, завдань та визначення методів дослідження	5 балів
2.	Складання плану	5 балів
3.	Аналіз суті та змісту першоджерел. Виклад фактів, ідей, результатів досліджень в логічній послідовності. Аналіз сучасного стану дослідження проблеми, розгляд тенденцій подальшого розвитку даного питання. Опис досвіду роботи з сім'єю.	10 балів
4.	Дотримання правил реферуванням наукових публікацій	5 балів
6.	Дотримання вимог щодо технічного оформлення структурних елементів роботи (титульний аркуш, план, вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел)	5 балів
Разом		30 балів

VIII. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

Навчальні досягнення студента із дисципліни «Соціально-педагогічна робота з різними типами сімей» оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 217.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти (п. IV), де зазначено види й терміни контролю. Систему рейтингових балів для різних видів контролю та порядок їх переведення у національну (4-бальну) та європейську (ECTS) шкалу подано у табл.8. 1, табл. 8.2.

Таблиця 8.1

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю

№ п/п	Вид діяльності	К-ть завдань	Розрахунок	Загальна сума за видами діяльності
1.	Лекції	4	4x1	4
2.	Семінарські заняття (відвідування)	4	4x1	4
3.	Робота на семінарському занятті	4	4x10	40
4.	Практичні заняття (відвідування)	4	4x1	4
5	Робота на практичному занятті	4	4x10	40
6.	Виконання самостійної роботи	5	5x5	25

7.	Творча робота(есе)	1	20	20
9.	Модульний контроль	2	2x25	50
10.	Індивідуальна навчально-дослідницька робота (реферат з презентацією)	1	1x30	30
Підсумковий рейтинговий бал				217

Форма контролю – екзамен. 60 балів – за курс; 40 балів – екзамен.

$217 : 60 = 3,6$.

Наприклад, студент набрав 199 балів. Відповідно - $199 : 3,6 = 55,27$.

У процесі оцінювання навчальних досягнень студента-бакалавра застосовуються такі методи:

- **Методи усного контролю:** індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда.
- **Методи письмового контролю:** модульний письмовий контроль; звіт, реферат, есе.
- **Методи самоконтролю:** уміння самостійно оцінювати свої знання, взаємоаналіз, самоаналіз.

Таблиця 8.2

Порядок переведення рейтингових показників успішності у європейські оцінки ECTS

Підсумкова кількість балів (max – 100)	Оцінка за 4-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS
1 – 34	«незадовільно» (з обов'язковим повторним курсом)	F
35 – 59	«незадовільно» (з можливістю повторного складання)	FX
60 – 74	«задовільно»	ED

75 – 89	«добре»	СВ
90 – 100	«відмінно»	А

Загальні критерії оцінювання успішності студентів, які отримали за 4-бальною шкалою оцінки «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно», подано у табл.8. 3.

Таблиця 8. 3.

Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень студента

Оцінка	Критерії оцінювання
«відмінно»	ставиться за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.
«добре»	ставиться за вияв студентом повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Але у відповіді студента наявні незначні помилки.
«задовільно»	ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент спроможний усунути їх із допомогою викладача.
«незадовільно»	виставляється студентові, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, оцінка «незадовільно» ставиться студентові, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення ВНЗ без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни.

Форма оцінювання творчої роботи « Історія однієї сім'ї»

Ключові слова : планування, соціальний супровід, сім'я

Опис: форма оцінювання використовується під час підготовки студентами власного варіанту планування соціального супроводу сім'ї, який розробляється відповідно заданої форми і дає можливість студенту доопрацювати і вдосконалити роботу після його обговорення та представити як творчу роботу з курсу «Соціально-педагогічна робота з різними типами сімей». У процесі роботи запропонувати студентам, які обрали певний тип сім'ї об'єднатися у підгрупи, обговорити власний досвід здійснення пере формулювання потреб сім'ї у дії, щодо їхньої реалізації, пошук сильних сторін сім'ї відповідно описаній життєвій історії.

Інструкція: здійснюйте оцінку кожного компоненту роботи шляхом виставлення певної кількості балів

Компонент роботи	Відмінно (90-100)	Добре (75-89)	Задовільно (60-74)
Вибір життєвої історії сім'ї	Опис життєвої історії сім'ї повний, підпадає під категорію сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах, родина не в змозі вирішити проблему самостійно.	Опис життєвої історії сім'ї потребує більшої конкретності.	Опис життєвої історії поверхневий, потребує уточнення, не відповідає зазначеній категорії
Відповідність структури	У плані представлено всі структурні компоненти: визначено основні потреби та проблеми; сформульовано основні завдання соціального супроводу та відповідні дії щодо їхнього вирішення; виконавці; термін дії та перегляду результатів; підпис обох сторін.	У плані відсутні кілька структурних компонентів.	У плані відсутні основні структурні компоненти.

<p>Змістове наповнення</p>	<p>Визначено конкретні та реальні терміни реалізації плану. Пропонуються легко досяжні цілі, які є реальними і зрозумілими для даної категорії сім'ї. Завдання (план дій) чіткий. Доцільно здійснюється пере-формулювання потреб сім'ї у дії, щодо їхньої реалізації. Визначено ресурси, сильні сторони сім'ї відповідно описаній життєвій історії. Спроектовано труднощі, які можуть виникнути у процесі соціального супроводу.</p>	<p>Зустрічається не чітке формулювання завдань. Неточності у переформулюванні потреб сім'ї у дії, щодо їхньої реалізації. Спроектовані труднощі, які можуть виникнути у процесі соціального супроводу, потребують доопрацювання.</p>	<p>Терміни реалізації плану довгострокові, не реальні. У формулюванні завдань використовуються узагальнені фрази. Дії не відповідають завданням. Ресурси, сильні сторони недостатньо прописані або перебільшені і не відповідають ситуації, яка склалась. Не спроектовано труднощі, які можуть виникнути у процесі соціального супроводу або їх опис поверхневий.</p>
<p>Оформлення творчої роботи</p>	<p>Робота оформлена естетично, дотримана послідовність викладу матеріалу, безпосередньо план супроводу подано у вигляді таблиці, кожному завданню відповідають конкретні дії. У загальному вигляді дана проблема, життєва історія представлена у вигляді відео-, фото матеріалів для презентації в аудиторних умовах.</p>	<p>Робота оформлена естетично. Зустрічаються окремі неточності в оформленні та викладу матеріалу.</p>	<p>Робота оформлена не естетично. Зустрічаються граматичні помилки. Не дотримана послідовність викладу матеріалу, план супроводу подано в хаотичному порядку, не систематизовано. Робота не презентована.</p>

Кожний модуль включає бали за поточну роботу студента-магістра на семінарських, практичних заняттях, виконання самостійної роботи, індивідуальну та творчу роботу, модульну контрольну роботу.

Реферативні дослідження та есе, які виконує студент за визначеною тематикою, обговорюються та захищаються.

Модульний контроль знань здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної та індивідуальної навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- ✓ своєчасність виконання навчальних завдань;
- ✓ повний обсяг їх виконання;
- ✓ якість виконання навчальних завдань;
- ✓ самостійність виконання;
- ✓ творчий підхід у виконанні завдань;
- ✓ ініціативність у навчальній діяльності.

ІХ. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації:

- *Словесні:* лекція із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація), семінари, пояснення, розповідь, бесіда.
- *Наочні:* спостереження, ілюстрація, демонстрація, перегляд навчальних відеофільмів, прослуховування записів на DVD.
- *Практичні:* вправи, аналіз педагогічних ситуацій.

2) **За ступенем самостійності мислення:** репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

3) **За ступенем керування навчальною діяльністю:** під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1) **Методи стимулювання інтересу до навчання:** навчальні дискусії; круглі столи, створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

X. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

- ✓ опорні конспекти лекцій;
- ✓ навчальні посібники;
- ✓ робоча навчальна програма;
- ✓ роздаткові матеріали для самостійної роботи студента під час практичних занять;
- ✓ контрольні завдання для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень студентів.

XI. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Зберегти сім'ю. Соціальна робота із сім'ями, які опинились у складних життєвих обставинах / автори-упорядники: Мороз О. М., Постолук Г. І., Семігіна Т. В., Шипіленко О. С. – К. : ЕКМО, 2008, - 160 с.
2. Капська А. Й., Пеша І. В. Соціальний супровід різних категорій сімей та дітей. Навч.посіб. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 232 с.

3. Кочубей А., Умарова Н. Визит в семью, или практика работы с семьями. – Псков: ПОИПКРО, 2002. – 118 с.
4. Петрочко Ж. В. Дитина у складних життєвих обставинах: соціально-педагогічне забезпечення прав : монографія / Ж. В. Петрочко. – Рівне : видавець О. Зень, 2010. – 368 с.
5. Трубавіна І. М. Соціальний супровід неблагополучної сім'ї. Науково-методичні матеріали. – К. : ДЦСССМ, 2003. – 86 с.
6. Трубавіна І. М. Соціально-педагогічна робота з сім'єю в Україні : теорія і методика : [моногр.] / І. М. Трубавіна. – Харків : Нове слово, 2007. – 395 с.

Додаткова література

1. Алексеєнко Т. Ф. Педагогічні проблеми молоді сім'ї: Навч. посіб. / Т. Ф. Алексеєнко. – К. : ІЗМН, 1997. – 116 с.
2. Алексеєнко Т. Ф. Молода сім'я: умови виховання дитини. Науково-методичний посібник / Т. Ф. Алексеєнко. – К., 2003. – 96 с.
3. Балакірева О. М. Про становище молоді в Україні: Навч. посібник / О.М. Балакірева. – Знання-Прес, К., 2000. – 158с.
4. Батіщева Г. О. Робота соціальних служб для молоді з молодію сім'єю: Методичні рекомендації / Г. О. Батіщева, З. Г. Зайцева. – К. : А.Л.Д., 1996. – 120 с.

5. Буленко Т. В. Соціально-психологічні основи функціонування сучасної студентської сім'ї // Науковий вісник ВДУ / Т.В. Буленко. – Луцьк : Вежа, 1998. – № 9. – 50 с.
6. Волкова А. П., Трапезникова Т. П. Методические приемы диагностики супружеских отношений // Вопросы психологи. – 1985. – № 5. – С. 43-52.
7. Глазунов С. В. Шлюбно-сімейні цінності сучасної учнівської молоді (соціологічний аналіз) // Соціально-педагогічні проблеми виховання дітей та молоді в національній системі освіти та шляхи її вирішення / С. В. Глазунов. – Дніпропетровськ, 1997. – С. 32–37.
8. Голод С. И. Стабильность семьи. Социологический и демографический аспекты / С. И. Голод. – Л., 1984. – 240 с.
9. Сучасна сім'я та соціальні інституції: шляхи партнерської взаємодії: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції [редкол. : Л.Л.Хоружа, Г.М.Лактіонова, О.В.Безпалько та ін.]. – К. : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2012. – 192 с.
10. Інтегровані соціальні служби: теорія, практика, інновації : [навч.-метод. комплекс] / авт.-упоряд. : О. В. Безпалько, І. Д. Зверєва, Ж. В. Петрочко та ін. ; [за заг. ред. І. Д. Зверєвої, Ж. В. Петрочко]. – К. : Фенікс, 2007. – 528 с.
11. Куб'як Н. І. Запобігання педагогічної занедбаності дітей молодшого шкільного віку з дистантних сімей. Автореферат...к. пед. наук, спец.: 13.00.07 теорія і методика виховання / Н. І. Куб'як. – К. : Ін-т проблем виховання НАПН Укр., 2010. – 20 с.

Питання до екзамену «Соціально-педагогічна робота з різними типами сім'ї»

1. Розкрийте сутність проблем сучасної сім'ї.
2. Охарактеризуйте основні підходи щодо визначення різних типів сімей.
3. Розкрийте основні функції сучасної сім'ї та охарактеризуйте типи сімей за виконанням основних функцій.
4. Дайте характеристику дистантним сім'ям.
5. Дайте характеристику неповним сім'ям.
6. Дайте характеристику сім'ям, які перебувають у складних життєвих обставинах.
7. Дати визначення поняття «соціальний супровід». Охарактеризуйте основні етапи.
8. Охарактеризуйте основні принципи соціально-педагогічної роботи із сім'ями.
9. Поясніть сутність принципу конфіденційності. Наведіть приклади.
10. Охарактеризуйте принцип неупередженого ставлення.
11. Пояснити сутність принципу добровільності в ході реалізації соціального супроводу. Наведіть приклади.
12. Пояснити сутність принципу партнерства, співпраці та діалогу. Наведіть приклади.
13. Охарактеризуйте навички, які потрібні соціальному педагогу для робіт із сім'єю.
14. Охарактеризуйте навички мотивування клієнтів до змін.
15. Охарактеризуйте навички активного слухання.
16. Дати характеристику основних етапів технологічного алгоритму соціального супроводу.
17. Що таке мережа соціальної підтримки?

18. Охарактеризуйте специфіку проведення мережевих зустрічей.
19. Розкрийте особливості роботи з оточенням сімей, що перебувають у складних життєвих обставинах.
20. Форми та методи соціально-педагогічної роботи, які надаються сім'ї та дитині в процесі соціального супроводу прийомної сім'ї.
21. Назвати основні етапи технологічного алгоритму соціального супроводу. Визначити завдання кожного етапу.
22. Описати сценарій проведення першої бесіди з клієнтом.
23. Проаналізуйте особливості проведення первинної оцінки сім'ї.
24. Розкрийте значення укладання договору про співпрацю соціального педагога з сім'єю, яка опинилась в складних життєвих обставинах.
25. Побудувати власну карту соціальних зв'язків.
26. В чому полягає сутність процесу планування соціального супроводу. Перелічити послідовність дій ефективного планування.
27. Охарактеризувати сутність планування соціальної допомоги за системою критеріїв «важливо-терміново».
28. Охарактеризувати основні форми соціально-педагогічної роботи, на яких базується соціальний супровід.
29. Обґрунтуйте вимоги до вибору методів соціальної діагностики.
30. Визначте та охарактеризуйте найбільш вживані методи соціальної діагностики.
31. Охарактеризуйте метод бесіди в роботі соціального педагога з сім'ями. Наведіть приклад.

32. Використання генограми в роботі з сім'єю.
33. Сімейна групова нарада як метод роботи з сім'єю.
34. Назвіть принципи побудови еко-карти.
35. Розкрийте метод застосування сильних сторін.
36. Розкрийте модель зміни поведінки.
37. Розкрийте методіку налагодження контакту з клієнтом.
38. Охарактеризуйте основні завдання соціального супроводу прийомної сім'ї.
39. Етапи реалізації соціального супроводу прийомної сім'ї.
40. Етапи проведення попередньої роботи з кандидатами на створення прийомної сім'ї.
41. Структура та методика розробки плану соціального супроводу прийомної сім'ї.
42. Підстави припинення соціального супроводу сімей.
43. Форми та методи соціально-педагогічної роботи, які надаються сім'ї та дитині в процесі соціального супроводу прийомної сім'ї.
44. Оцінка результатів здійснення соціального супроводу прийомної сім'ї.
45. Визначити основні підходи щодо планування роботи з сім'єю.
46. Методики налагодження взаємодії соціального педагога та батьків.
47. Порядок здійснення соціального інспектування сім'ї. Результати соціального інспектування.
48. Права та обов'язки учасників реалізації соціального супроводу.
49. Підстави припинення соціального супроводу сімей.

50. Організації-партнери реалізації соціального супроводу сімей, які опинилися в складних життєвих ситуаціях.
51. Захист соціального педагога від професійних ризиків.
52. Ведення особової справи (файлу) сім'ї.
53. Надання професійної підтримки соціальним працівникам.
54. Розробити сценарій групової наради.
55. Скласти план бесіди при первинному візиті в сім'ю.
56. Визначити основні підходи щодо планування роботи з сім'єю.
57. Визначте основні помилки під час першого візиту.
58. Сформулюйте приклади «сильних сторін» сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах.
59. Побудувати власну карту соціальних зв'язків.
60. Побудувати таблицю соціального оточення.

Робоча програма навчального курсу
"Соціально-педагогічна робота з різними типами сімей"

Укладач: *Денисюк Олена Миколаївна*, кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри соціальної педагогіки та корекційної освіти Інституту психології та соціальної педагогіки
Київського міського педагогічного університету імені Бориса Грінченка.